No. 1661 Zaterdag 30 October 1915. 32ste Jaargang

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag.
Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire, Aruba en de Bovenwindsche eilanden per drie maanden fl. 2.— met vooruitbetaling.

BUREAU VAN DIT BLAD
Waterkant No 4, Overzijde.
DRUKKER. B. L. BOGAERS.

Voor het Buitenland per jaar fl. 10.—
Afzonderlijke nummers fl. 0.15.
Prijs der Advertentiën van 1—7 regels f. 0.50: voor elken regel meer 7½ cts.

DE OORLOG.

De slimme Griek wist zich nog altijd buiten schot te houden; de voorzichtige Roemeen heeft alle relatie met Bulgarije verbroken en sluit zich op in stricte neutraliteit. De Vierbond werkt z'n best om Griekenland en Roemenië vooralsnog in den oorlog te betrekken, maar goed lukken wil het nog niet. Eerst zal de oorlogskans in de Dardanellen nog heel wat gunstiger moeten worden, en juist het tegendeel dreigt. De Verbondenen zitten daar leelijk in de klem en beginnen zoo iets te voelen van een domme streek begaan te hebben. Ze hadden zich er nooit aan moeten wagen.

Als nu over land Constantinopel maar te bereiken is, vindt de Dardanellenquaestie van zelf een oplossing, maar het geharrewar in den Balkan is een leelijk struikelsteentje. De weg is nog lang en de tijd wordt kort.

Rusland doet anders z'n best in Oost-Gallicië en is daar niet onfortuinlijk, maar in het Noorden gaat het op Riga aan, en als dát in Duitsche handen valt is de groote kracht der Russen gebroken.

In Champagne hebben de Franschen weer een nieuwe versterkte verschansing aan de Duitschers ontnomen, zij bleven wel niet in het onverdeeld en rustig bezit. maar het zal daar gaan zooals bij het Laberinth en de grondwerken van Loos. Eenmaal erin geweest, keeren ze er terug en vechten net zoo lang tot ze het heelemaal hebben.

Zou de verovering van deze sterke punten een voorbereiding zijn van het groote Najaars-Offensief? Koning George is persoonlijk een kijkje komen nemen. Nu kan 't beginnen.

DE AANPLANT VAN MANGROVE.

I

Het meest belangrijke middel om in de toekomst de verzanding der Paardenbaai tegen te gaan is de aanplant van *Mangrove* op groote schaal langs de landzijde van het Lagoen. In zekeren zin zou men ook dit wel bebossching of reboisage kunnen noemen. Doch met dit essentieel verschil, dat er geen enkele grond bestaat met de kwade reputatie, die dat woord in vroeger jaren in onze kolonie verworven heeft, ook de *Mangrove* in discrediet te brengen, om de eenvoudige reden, dat de aanplant van de mangrove geen dwaasheid noch utopie is, daar er hierbij van groote onkosten of van mislukking onmogelijk sprake kan zijn.

De mangrove levert het geheele jaar dóór overvloedig aanplant-materiaal. Speciaal geldt dit voor de *Rhizophora Mangle*, hier bekend onder den naam van *Mangel corrá* of *Mangel tàm*.

Ook door zijn zaad- en vruchtvorming valt deze mangel terstond van de drie andere soorten te onderscheiden. Uit de kleine, gele, viertandige bloemkelk ontwikkelt zich de grijs bruine vrucht ter groote van een hazelnoot, die tot het laatste toe door dien bloemkelk omkranst blijft.

Die vrucht bevat één, hoogst zelden twee zaden. Een eigenaardige eigenschap van de *Rhizophora* is, dat dit zaad in de aan den boom hangende vrucht ontkiemt en tot een jong plantje uitgroeit. Uit het beneden einde dier vrucht komt een dun groen steeltje te voorschijn, dat tot een lengte van 20 tot 30 c.M. aangroeit en naar het uiteinde knotsvormig aanzwelt. Overal ziet men deze groene languitgerekte, naar het verdikte benedeneinde donkerbruine, kiemen tusschen de bladeren van den boom loodrecht naar beneden hangen. Is deze kiem tot volkomen rijpheid gekomen, dan breekt zij dáár, waar hij in de vrucht is vastgehecht, af en valt naar beneden, terwijl de verdikking aan het benedeneinde en de puntige vorm van onderen er van zelf voor zorgen, dat dit jonge plantje steeds loodrecht naar beneden valt en met de punt recht in het slik boort. Gebeurt het, dat dit plantje bij vloed in het water valt, dan kan door de te groote diepte die punt zich niet in den bodem vastzetten, doch het plantje blijft drijven en wordt bij intrede van de ebbe, of door den stroom misschien naar ondiepere plaatsen of naar den oever gevoerd, waar het nog dikwijls gelegenheid vindt zich vast te hechten en wortel te schieten. Zoo is het begrijpelijk hoe het komt, dat men de *Rhizophora* soms over de geheele lengte van de kust verspreid vindt. Het jonge plantje drijft altijd *staande*, niet liggende, in het water, zoodat, zoodra de punt den bodem raakt, een der gunstige condities aanwezig is, om zich vast te hechten. Aan onze kusten, waar de mangrove dikwijls tusschen de koraalsteenen staat opgegroeid, geschiedt het veelal, dat de kiemplant op steenen valt en daar verdroogt en te gronde gaat. Maar toch heb ik meermalen opgemerkt, dat, wanneer zoo'n plantje het geluk had tusschen twee steenen in te vallen, het zich nog wist te redden en nog voldoende vochtigheid vond om wortel te schieten en zich op te richten. Aan den top, waar de kiemplant van de vrucht is afgebroken bespeurt men een begin van bladvorming, een dun groen pluimpje, dat langzaam tot een stengel uitgroeit en telkens twee tegenover elkaar staande lederachtige bladeren ontplooit.

Hoe kan men zich het gemakkelijkst plantmateriaal van de *Mangel corrá* verschaffen?

Wanneer men aan de landzijde de mangrove onderzoekt, of met een pontje in het Rifwater er langs vaart, ontdekt men spoedig overal de neerhangende jonge kiemplanten in de verschillende stadiën van ontwikkeling. Zoolang ze nog geheel groen zijn, zijn ze nog niet tot volkomen rijpheid en ontwikkeling gekomen en dus nog niet geschikt om uitgeplant te worden. Hebben ze ongeveer de lengte van 20 of 30 c.M. bereikt, en is de verdikking donkerbruin getint, dan breken ze meestal onmiddellijk bij een lichten ruk van de vrucht af en zijn dan juist rijp genoeg en geschikt plantmateriaal. Zoo kan men er op een enkelen morgen verscheidene honderden verzamelen. Wil men de plantjes voor uitdroogen en verschrompelen bewaren, ingeval men ze niet spoedig zou kunnen uitplanten, dan kan men ze 't best bewaren rechtopstaande in een platte kist, waarvan men den bodem tot één dM. hoogte met zeezand of aarde, goed met brakwater vochtig gemaakt heeft.

Waar moet men ze uitplanten?

Men kan dat doen langs de geheele kustlijn van het *Lagoen*, doch liefst dáár het allereerst, waar ze het meest noodig zijn en zoo spoedig mogelijk haar nuttig werk moeten beginnen, en dat is buiten kijf langs de uitmonding der rooien. Daarom moet het eerste aanplantmateriaal daarvoor gereserveerd blijven. Het zou natuurlijk een dwaasheid zijn, die jonge plantjes bij wijze van dam dwars door de rooi heen uit te planten. Men kan onmogelijk verwachten, dat reeds die jonge, nietige plantjes den stroom en het aangevoerde slib etc. van den rooi zullen tegenhouden. Men zou er dan alléén dit mede bereiken, dat ze door het geweld van den rooi werden uitgerukt en meegesleurd. Vooral bij de uitmonding der groote rooi bij *Heintje Croes* dringt het Lagoen vrij diep het land in. Het meest practische is wel, ze daar langs de geheele waterlijn in verschillende rijen op eenigen afstand van elkander in den grond te steken. Men plaatst ze niet in het water, maar evenmin op te grooten afstand er van, liefst dáár, waar de aarde van het zeewater goed doortrokken is en vochtig gehouden wordt. Men houde rekening met hoogen en lagen waterstand, zoodat b. v. bij vloed het plantje niet geheel en al door het water bedekt wordt. Het is voldoende de plantjes een vingerlengte in de zachte aarde of in het zeezand te steken. Vooral dáár, waar de glooiïng van het terrein heel gering is, kan men verschillende rijen achter elkander planten mits men zorg draagt, dat elk plantje met zijn punt in vochtige aarde reikt.

Op die wijze verkrijgt men 1o. dat de jonge plantjes door den stroom van den rooi niet zoo spoedig zullen worden meegesleurd, 2o. dat ze steeds voldoende vochtigheid hebben om wortel te schieten en in het leven te blijven, en ten 3o. dat ze door het bij elke regenbui van het hooger gelegen terrein afstroomende zoet water in de meest gunstige condities blijven om welig op te schieten. Dan heeft men er verder niet naar om te zien. De plant ontwikkelt zich van zelf, strekt zijn wortels steeds verder om zich heen en maakt zich sterk tegen den strijd met het aanzwellende water van den rooi. Dat groeien van die plantjes gaat wel niet snel, in de eerste jaren zelfs buitengewoon traag en langzaam. Doch men heeft de zekerheid, dat na verloop van eenige jaren, zoodra dat ondoordringbaar warnet van wortels eerst langs beide zijden van den rooi, daarna ook dwars door de rooi heen vertakt is dat het èn den stroom van het water zal breken, èn alles wat de rooi aan zand en steenen meesleurt, onverbiddelijk op zijn weg zal tegenhouden.

P. A. EUWENS, O P.

ONZE BEGROOTING
BIJ DEN
MINISTER.

Evenals het geval is geweest met de, in verband met het uitbreken van den oorlog, herziene raming der uitgaven voor 1915, is ook die voor het jaar 1916 binnen de perken van het bepaald noodzakelijke gehouden. De nog altijd ongunstige tijdsomstandigheden laten nog niet toe om kredieten uit te trekken voor maatregelen, die, hoezeer ook gewenscht, voorloopig toch nog uitstel kunnen lijden. Op grond daarvan heeft de ondergeteekende — op een enkel geval na — nog geen vrijheid gevonden om de posten, die bij nota van wijzigingen uit de ontwerp-begrooting voor 1915 waren afgevoerd, in die voor het aanstaande jaar weder op te nemen en heeft hij evenmin gevolg kunnen geven aan zijn voornemen om verbetering van de bezoldigingen van een aantal ambtenaren aan de orde te stellen.

De ondergeteekende behoudt zich voor om, zoodra de omstandigheden dit eenigermate zullen veroorloven, zoodanig voorstel aanhangig te maken.

De raming der uitgaven voor 1916 sluit met een eindcijfer van f 1 063 745
Die voor 1915 beliep...... 1 141 793

zoodat het aanstaande jaar f 78 048
minder wordt aangevraagd.

De ontvangsten zijn geraamd op........................ f 805 399
of 73 320
meer dan het voor 1915
geraamd bedrag van f 732 070

Op dat hooger cijfer is van overwegenden invloed de post van f 100 000 onder *la. co.* der inkomsten van onderscheiden aard, opgenomen ter zake van de opbrengst van den verkoop van het stoomschip *Prinses Juliana* aan de kolonie Suriname.

Dat dit intusschen eene verrekening is met gesloten beurzen behoeft geen betoog.

Zoowel de uitgaven als de ontvangsten zijn in het afgeloopen jaar beneden de ramingscijfers gebleven. De redenen daarvan zijn aangegeven in de toelichtende staten betreffende een en ander.

De voormelde ramingscijfers voor 1916 toonen ten aanzien van de ontvangsten een nadeelig verschil van f 258,346 aan, waarin door eene bijdrage uit 's Rijks schatkist zal moeten worden voorzien. Die bijdrage beloopt f 151 368 *minder* dan het voor 1915 beschikbaar gesteld bedrag van f 409 714.

Deze uitkomst is echter slechts als eene voorloopige te beschouwen, omdat bij de raming der uitgaven nog geen rekening gehouden is kunnen worden met de uitgaven voor enkele noodzakelijke voorzieningen, waaromtrent nog nader overleg gaande is tusschen den Gouverneur en den ondergeteekende. Daaronder neemt de eerste plaats in hetgeen in 1916 noodig zal zijn voor de voortzetting van de werkzaamheden tot verbetering van de haven van Willemstad, waarvoor bij artikel 43 voorloopig een memorie-post is uitgetrokken.

Aan hetgeen hij dienaangaande bij de behandeling van de begrooting voor het loopend jaar heeft medegedeeld, moge de ondergeteekende toevoegen, dat de werkzaamheden aan de haven ook na de tewerkstelling van de blijkens de memorie van antwoord op het voorloopig verslag der Eerste Kamer nopens de Curaçaosche begrooting voor 1915 (Gedrukte Stukken. Zitting 1914—1915 n°. 82*a*) ontvangen nieuwe grijpemmerbaggermachine, ten aanzien waarvan aanvankelijk goede verwachtingen werden gekoesterd, niet den gewenschten voortgang hebben gehad. Deze teleurstelling is te wijten aan den aard van de te verwijderen stof, die te slap van samenstelling bleek te zijn om daarin met de gebezigde springmiddelen voldoende uitwerking te kunnen verkrijgen, maar die toch nog zulk eene samengepakte massa vormt, dat de grijpemmer daarin niet voldoende kan doordringen. Verschillende hulpmiddelen zijn achtereenvolgens toegepast om de stof los en voor den grijpemmer toegankelijk te maken, maar tot nu toe werden daarmede geen bevredigende uitkomsten verkregen. Deze hulpmiddelen bleken toch in al te ongunstige verhouding te staan tot de kosten en den tijd, die er mede gemoeid zijn geweest.

De nieuwopgetreden Directeur van openbare werken is, op grond van een en ander, van oordeel, dat men, op die wijze voortwerkend, de beoogde verbetering van de haven niet binnen drie jaren zou kunnen verkrijgen. Krachtiger hulpmiddelen zouden noodig zijn om het werk eerder ten einde te brengen, maar de Directeur meende de aanschaffing daarvan niet te mogen aanbevelen, omdat die werktuigen zeer kostbaar zijn, — te kostbaar ook in verhouding tot den omvang van het werk, terwijl bovendien teleurstelling niet uitgesloten is. De Directeur gaf den Gouverneur daarom in overweging om de verdere uitvoering van het werk bij aanbesteding te doen geschieden.

Ook de Landvoogd was dat inzicht toegedaan.

De ondergeteekende heeft het voorstel om alsnog over te gaan tot de aanbesteding van het werk aan het oordeel onderworpen van den heer prof. dr. J. KRAUS c. i., die, zooals in de memorie van antwoord op het voorloopig verslag der Tweede Kamer over de Curaçaosche begrooting voor 1915 (Gedrukte Stukken 1914 1915, 3, n°. 18) is medegedeeld, Curaçao heeft bezocht en aldaar een onderzoek heeft ingesteld naar hetgeen ter verbetering van de haven nog behoorde te worden gedaan.

Hoewel van meening, dat eene poging in die richting vermoedelijk niet slagen zal, heeft de heer KRAUS in die overweging toch geen vrijheid kunnen vinden om het denkbeeld van aanbesteding te ontraden. Het is mogelijk, dat bepaalde aannemers bijzonder materieel en geschikt personeel bezitten, dat hen in staat zou stellen een aannemelijk bod te doen, en het is ook mogelijk, dat zij bereid zouden zijn zoodanig materieel of personeel tegen vergoeding ter beschikking van het bestuur der kolonie te stellen. Men moet er echter blijvend op bedacht zijn, dat in de gegeven omstandigheden de zekerste weg die is, welke door op verkregen ervaring berustende eigen kennis en inzicht wordt aangewezen.

De ondergeteekende heeft zich met den raad van dr. KRAUS kunnen vereenigen en in verband daarmede heeft hij den Gouverneur de verzochte machtiging verleend om onderhandelingen aan te knoopen, ten einde na te gaan of de gewenschte aanbesteding zou zijn te verwezenlijken. Hij heeft den Landvoogd daarbij uitgenoodigd om intusschen de werkzaamheden zoo goed mogelijk voort te zetten en om tijdig eene raming over te leggen van de uitgaven, welke het werk in 1916 zal vorderen.

De ondergeteekende hoopt nog bij nota van wijzigingen een voorstel te kunnen doen ten aanzien van de voor verdere havenverbetering in 1916 beschikbaar te stellen som.

Behalve de evenbedoelde (pro memorie)raming zijn in de voorloopig vastgestelde begrooting nog twee andere posten opgenomen, n.l. een memoriepost onder art. 27 (onderdeel *a* van den uitgewerkten en toelichtenden staat) ter zake van de bezoldiging van een hoofd van den gezondheidsdienst, en een post van f 6000 onder art. 37 (onderdeel *c* van evengemelden staat) voor de aanschaffing van een motorploeg.

Onder de voorzieningen, die noodzakelijk geacht worden in verband met de, als gevolg van de opening van het Panama-kanaal, mogelijke uitbreiding van het scheepvaartververkeer op de haven van Willemstad, behoort ook eene nieuwe regeling van den plaatselijken gezondheidsdienst. Om daartoe te geraken, wordt in de eerste plaats de beschikking vereischt over een geneeskundige, die niet alleen op evenbedoeld gebied, maar ook op dat der bacteriologie ervaring bezit, of althans studiën gemaakt heeft.

De ondergeteekende overweegt de mogelijkheid om zoodanigen deskundigen aan den dienst in de kolonie te verbinden. Vermits de grootte van de aan de betrekking te verbinden bezoldiging nog niet met zekerheid kan worden bepaald, is ook deze post voorloopig pro memorie moeten worden geraamd.

Een krediet op de aanschaffing van een motorploeg was reeds bij de begrooting voor 1915 aanvankelijk uitgetrokken, maar de ondergeteekende heeft dit krediet om bekende redenen nevens verscheidene andere moeten terugnemen. Hoewel die redenen nog aanwezig zijn, heeft hij, daartoe gebracht door den intusschen op de benedenwindsche eilanden bestaanhebbenden noodtoestand, gemeend in het algemeen belang van den landbouw aanleiding te mogen vinden om den post in de onderwerpelijke begrooting op te nemen, ten einde reeds in 1916 met behulp van den motorploeg de uitkomsten van den landbouw te helpen verbeteren en daardoor de kans op gebrek aan voedingsmiddelen te verkleinen.

De wijze van inrichting van enkele begrootingsstaten (stukken nos. 2, 4, 8 en 9) zijn gewijzigd ter verkrijging van eene wenschelijk gebleken vereenvoudiging. Zooals die stukken thans zijn ingericht, wordt de onnoodige omslag van veelvuldige herhaling — immers voor elk

eiland afzonderlijk van een aantal overeenkomstige posten van uitgaaf en ontvangst — vermeden, zonder dat te kort gedaan wordt aan den eisch, dat blijke hoeveel de raming voor elk eiland, in onderdeelen en in het geheel, bedraagt, en hoeveel voor elk eiland is uitgegeven en ontvangen. Ten aanzien van de ontvangsten blijkt dit uit stuk no. 12, terwijl de gedane uitgaven in stuk no. 5 zooveel mogelijk voor elk eiland afzonderlijk zijn vermeld, o.l. voor zoover de daartoe ten dienste staande gegevens, in verband met de plants gevonden omwerking van de eerstgenoemde stukken, dat voor den ondergeteekende uitvoerbaar maakte.

Voor de verdere toelichting van het wetsontwerp veroorloofd de ondergeteekende zich de vrijheid te verwijzen naar de memorie van toelichting van den Gouverneur, zoomede naar den uitgewerkten en toelichtenden staat der uitgaven en naar de toelichtingen bij de ramingen der middelen en inkomsten. 1)

De Minister van Koloniën,

TH. B. PLEYTE.

1) Ter griffie der Kamer zijn ter inzage van de leden nedergelegd 19 exemplaren van de gedrukte beschei den van den Koloniaal Raad van Curaçao betreffende de koloniale huishoudelijke begrooting voor 1916 en van de notulen van de vergadering van dien Raad, waarin de begrooting is behandeld, zoomede afschrift van de notulen van de vergaderingen der Raden van politie betreffende de begrootingen van de eilanden buiten Curaçao voor 1916.

Zielzorg op het slagveld.

Aan een brief, d.d. 26 Augustus van den weleerw. heer Matth. Omer, voorheen werkzaam in de parochie Altenmarkt (aartsbisdom Salzburg), thans als aalmoezenier aan het Oostenrijksch-Italiaansche front, ontleenen wij de beschrijving van het volgend aangrijpend tooneel:

Gisteren hebben de onzen zich weer duchtig geweerd. Dertien uren lang was ik op het gevechtsterrein. Onze kanonnen en machinegeweren verrichten een vreeselijken arbeid.

Nadat de weinige gewonden aan onze zijde waren weggedragen, begaf ik mij op het slagveld naar den vijand, wiens terugtocht was afgesneden door onze artillerie. Toen de Italianen mij zagen, riepen ze allemaal om mij: „Padre, mio Padre, kom tot mij, help mij." Aan allen mocht ik de HH. Sacramenten toedienen. Ik zocht het eerst hen, die op den grond in doodstrijd lagen. Hier en daar lagen de lijken zóó dicht op elkaar gehoopt, dat ik er over heen moest klimmen. Anderen kropen of hinkten mij tegemoet of achterna. Oppassers van officieren haalden mij bij een stervenden kapitein, andere soldaten droegen op tentdoeken de gewonden tot mij. Ik diende 348 maal het H. Oliesel toe. „Wij zijn allen katholiek!" riepen zij. Velen stierven tijdens de H. Handeling.

Drie uren was ik als Oostenrijksche priester onder de vijanden werkzaam, die ik als medebroeders in Christus liefhad. De soldaten drongen rond om mij en riepen: „Red ons, pater, van de kanonnen!" Allen wilden mijn kruis kussen, zij omarmden mij, kusten mijn handen en vervloekten de kanonnen.

Heldhaftig gedrag van Liefdezusters.

Onze correspondent te Londen bericht ons:

Tot de passagiers op de getorpedeerde „Hesperian" behoorden vier liefdezusters, die zich te Liverpool hadden ingescheept, om in een hospitaal te Montreal haar liefdewerk te gaan verrichten.

Toen de torpedo het schip voor den boeg had getroffen en de ruimen vol water liepen, kalmeerden de Zusters de als zinneloos op het dek rondloopende passagiers en begonnen zij luide een gebed, waaraan velen deelnamen. Onderwijl werkten zij dapper met de bemanning samen aan het reddingswerk, brachten vrouwen en kinderen in de booten, die werden uitgezet. Alle geredden waren vol bewondering jegens de dappere zusters, die ondanks al le aansporingen van den kapitein en de leden der equipage weigerden, zich, op haar beurt te laten redden, zoolang er nog één passagier aan boord was. Eerst drie kwartier na het torpedeeren, lieten zij zich als de allerlaatsten langs touwen naar beneden glijden. Twee harer droegen nog een kind in den arm. Ook in de boot zelf, die langen tijd op het water bleef drijven, gaven zij blijk van de grootste zelfverloochening.

De „Daily Tel." maakt nog melding van een aan het westelijk front blind geschoten soldaat, wiens oogen echter niet organisch waren gekwetst, en die zich eveneens aan boord van de „Hesperian" bevond. Te water geslingerd, kreeg hij door den schrik plotseling zijn gezicht terug. Onder blijde uitroepen zwom hij 500 meter ver, toen hij door een boot werd opgepikt en gered.

Ingezonden stukken.

Naar aanleiding van „Papiamentsch als Cultuurtaal" van den ZeerEerw. Pater Poiesz.

De ZeerEerw. Pater Poiesz heeft me niet begrepen. Dat blijkt mede 1o: uit de poging om met behulp van aanhalingen uit mijn artikel, de voor alle philologen verbluffende ontdekking dat 't Papiamentsch een cultuurtaal is, te bewijzen.

Met meer recht dan ZEerw. het Papiamentsch een cultuurtaal noemt, zou hij de Nederlanden in de MÉ minstens 3 cultuurtalen moeten toe kennen. Doch hierover bestaat onder taalkundigen geen verschil van meening en die dienen toch daarin het recht van beslissen te hebben. Zeker wordt een taal niet opeens een cultuurtaal en komt er een tijd, dat men welfelt, zooals nu 't geval is met 't Vlaamsch.

Durft de ZeerEerw. Pater Poiesz spreken van een Curaçaosche cultuur, gelijk men spreekt van een Nederlandsche, Fransche, Duitsche, Engelsche, Amerikaansche cultuur? Durft ZEerw. de bewoners van onze eilanden als geheel, een cultuurvolk noemen? Kan de ZeerEerw. Pater Poiesz naast „Papiamentsch als *cultuurtaal*" ook spreken van „Papiamentsch *als dialekt of dialektgroep*? Is dan het Papiamentsch als cultuurtaal een zelfstandige taal boven de dialectische taalkringen uitgegroeid en ontwikkeld? — geënt op één er van, gevoed en verrijkt uit de sociale en technische volkstaal en door eigen productievermogen geklommen tot een heel de cultuur van een ontwikkeld en beschaafd volk omvattenden rijkdom, verfijnd, veredeld, vervolmaakt — waarbij ze wel eenigzins primitieve naiviteit, spontane plasticiteit, natuurlijke welluidendheid en ongestyleerde losse zangerigheid heeft ingeboet, maar daarentegen aan mannelijke getemde kracht, logische juistheid, min of meer artistieke en geschoolde klankrijkheid, beheerschte rythmeering eenerzijds, aanpassende plooibaarheid anderzijds en architectonische structuur gewonnen heeft, terwijl ze instinctieve, brute rauwheid, ongebonden wildheid en grilligheid heeft teruggedrongen in kleine kringen van de maatschappij. Waarom zijn er ook zooveel Nederlanders hier om cultuur en beschaving te brengen? 'k Hoop dat deze vragen voldoende zijn om den ZeerEerw. Pater Poiesz te doen aanvoelen wat deskundigen met cultuurtaal bedoelen.

Ook op godsdienstig gebied heeft het volk, met uitzondering van enkele weinigen buiten en de deftige Curaçaosche families, die de ZeerEerw. Pater Poiesz aanhaalt en die werkelijk in cultuur bij ontwikkelde Nederlanders niet achterstaan,— nog niet de diepte en hoogte van een cultuurvolk bereikt.

Zij, die eenigzins bekend zijn met de geschiedenis van den groei der katholieke cultuur in Europa, en daartoe hoop ik Pater Poiesz toch ook te mogen rekenen, kunnen de vorige bewering onmogelijk als een kleineering van het verrichte Missiewerk beschouwen. Zij zullen met mij verwonderd zijn, dat in zoo'n betrekkelijk korten tijd zulk een hoogte is bereikt. Verre van mij te ontkennen, dat de godsdienst de eenig ware grondslag is van alle *echte, veredelende* cultuur, zonder welken, wat men in moderne tijden onder cultuur en beschaving is gaan verstaan, maar een heel betrekkelijke waarde heeft. Verre van mij den zegenrijken en moeizamen arbeid van de Katholieke Missie te willen negeeren. Dat zou van mijn kant een verraderlijke laagheid zijn. Verre van mij ook, de aanmatiging mede zeggingschap te willen hebben over de wijze waarop, en de taal waarmee de ZeerEerw. Geestelijkheid meent de godsdienstige cultuur in eigeren zin te kunnen en moeten verdiepen, uitbreiden en verheffen.

Maar ik vind 't onverklaarbaar, dat de ZeerEerw. Pater Poiesz als hij 't werk van de Katholieke Missie prijst, blijkbaar het onderwijs in de scholen vergeet en zeker in de voornaamste Katholieke onderwijsinrichtingen, waar toch al jarenlang alle kennis en ontwikkeling in en door 't Hollandsch is aangebracht, en waaraan menigeen uit de door Pater Poiesz bedoelde deftige families stellig met dankbaarheid terugdenkt. Of meent de ZeerEerw. Pater Poiesz in ernst, dat de Missie, het volk tot den trap van cultuur, waarop 't nu staat, zou hebben gebracht *zonder de scholen?* Zoo ja, dan zijn wij innig overtuigd, dat ZEerw. zich in dat gevoelen erg eenzaam zal vinden onder zijn Geachte Ordegenooten.

2o. 't Artikel van Ds. Eybers ging over 't Papiamentsch *in de scholen* en *daar* kwam ik *tegen* op, benevens tegen enkele onwetenschappelijke beweringen. Noch *mijn* artikel, noch dat van Ds. Eybers geeft aanleiding om daarin „preeken, biechthooren, katechismus, priesterlijke vermaning" te betrekken. Wat dat betreft heeft de geestelijkheid 't volste recht den weg te nemen, dien Zij den besten acht.

En daarom had een groot deel van 't artikel van den ZeerEerw. Pater Poiesz als buiten de zaak in kwestie, achterwege kunnen blijven.

En ik beperk mij dan ook verder tot de beweringen van den Z.Eerw. Schrijver aangaande onderwijs en opvoeding *in de school* met allen eerbied voor Zijne waardigheid en voor Zijn kennis en bekwaamheid als priester.

Veel liever had ik gezien, dat Z.Eerw. door persoonlijke gedachtenwisseling zijn bezwaren had trachten uit den weg te ruimen, dan Z.Eerw. als schildknaap op te zien treden van Ds. Eybers, nog vóór dat die zelf geantwoord heeft.

Te meer, daar ook de Eerw. Pater Poiesz niet bevoegd kan worden geacht in zake schoolopvoeding en onderwijs, noch door dagelijksche ondervinding, noch door methodestudie, noch door persoonlijk onderzoek.

De bewering van Z.Eerw. aangaande 't Papiamentsch als factor bij de opvoeding, zouden de meeste onderwijzers, die nooit anders dan in 't Hollandsch de kinderen toespreken, als insinuatie kunnen voelen. De hoofdfactor van 't vruchtdragend vermanen of bestraffen is, 't kind te brengen tot bewustheid van schuld, en de ondervinding leert ons, dat we hierin met 't Hollandsch uitstekend slagen. Dat we met 't Hollandsch wel degelijk krachtig kunnen inwerken op gemoed en karakter is ook een feit. Men mag iets niet ontkennen, omdat men 't zelf niet ondervonden heeft; maar 't is verstandig zoo iets aan te nemen van vertrouwbare menschen, die 't weten kunnen.

Als Pater Poiesz zegt: „'t Hollandsch handhaven en propageeren," dan moet Z.Eerw. ook de middelen daartoe willen gebruiken. Nu — het Papiamentsch *nog een grootere plaats* toekennen, dat zou niets minder ten gevolge hebben, dan dat 't zwakke leven van 't Hollandsch in de kolonie heel en al verkwijnde. *Nu* is 't voor de onderwijzers al zoo lastig tegen den invloed van 't Papiamentsch op te werken en menigeen heeft moeite om er den moed in te houden. Neen, wat Pater Poiesz als een vergissing meent te moeten beschouwen is 't heelemaal niet; 't is niets meer dan een natuurlijke gevolgtrekking, al wil ik daarbij niet aan opzet denken. Als er gebeuren zou, wat Ds. Eybers en Pater Poiesz zich voorstellen, zou dat een ramp zijn voor de scholen en dus voor 't volk, behalve nog 't nadeel toegebracht aan Groot Nederland. Dat ze dat mogelijk niet inzien, komt eenvoudig, omdat ze geen onderwijsmannen zijn.

Dat ik door 't feit te constateeren, dat 't Papiamentsch geen cultuurtaal is en bovendien een taal van primitieve structuur en als zoodanig getuige van een primitief en zwak gedachtenleven, — zou ontkennen dat er op Curaçao geen cultuur is, komt rechtstreeks in strijd met 't geen ik verder schreef. Wat de buitenbevolking in 't algemeen en ook meestendeels de arme bevolking in de stad betreft, zal Pater Poiesz me toch wel niet willen tegenspreken als ik hun gedachtenleven primitief en zwak noem. En de ontwikkelde Curaçaoërs zullen wel willen erkennen, dat ze hun meerderheid in cultuur te danken hebben aan één of meer cultuurtalen, 't zij Hollandsch, Spaansch, Engelsch of Duitsch. En Pater Poiesz moet ook niet vergeten dat 't Spaansch den weg heeft moeten banen voor 't zuiver godsdienstig onderricht. En dat die weg voor 't overige onderwijs niet gebaand is, weet Z.Eerw. toch zeker ook wel. Door de eigenaardigheid, dat wij te doen krijgen met kinderen, die nog heel van 't begin af moeten ontwikkeld worden, kunnen wij bij ons onderwijs best 't bedriegelijke steunpunt van 't Papiamentsch missen en dat geeft ons groote voordeelen.

Wij hebben tegen 't Papiamentsch als middel om 't Hollandsch te leeren *psychologische bezwaren*, o. a. de behoefte aan meer psychische energie en intellectueele zelfstandigheid dan bij kinderen aanwezig is en — de belemmering voor 't ontstaan van een leidend taalgevoel in 't onderbewustzijn; *physiologische bezwaren* wegens 't verhinderen dat de kinderen eenigszins gewennen aan de Nederlandsche artikulatie basis, accent en vloeiende verbinding; *philologische bezwaren* voortkomend uit idiomatische en syntactische eigenaardigheden en *practische bezwaren* zoo van den kant van 't kind als van den onderwijzer.

Ik hoop een en ander binnen niet te langen tijd uitvoerig toe te lichten voor belangstellenden en onderwijzers.

Hier wil ik nog slechts constateeren, dat 't gevoelen en de bewering van den Z.Eerw. Pater Poiesz weersproken worden door feiten en indruischen tegen de meening van de bekwaamste onderwijzers, die door ondervinding en studierichting 't meeste recht van spreken hebben.

Ik oordeel de lezers van den „Amigoe" verstandig genoeg om te begrijpen, bij wie ze zich 't veiligst aansluiten in *deze* zaak. 't Is voor een vakman in taal en onderwijs vaak een ontmoedigende gedachte, dat menigeen op taal en onderwijskundig gebied een pretentie heeft, waarop niets hem recht geeft. En wat nog 't ergste is, — tegenover willekeurige beweringen, elschen ze niet zelden van den vakman, *in een kort bestek* zijn inzicht zóó duidelijk te bewijzen, als 't hem zelf *eerst na jaren studie* is geworden.

Ik wil *voor goed* eindigen tegenover den Z.Eerw. Pater Poiesz met ongeveer Diens eigen vergelijking.

Deze polemiek was me om begrijpelijke redenen zeer onaangenaam, maar ik achtte mij er toe verplicht in 't belang van onze scholen en dus ook van de Curaçaosche jeugd en van den Nederlandschen Stam.

„Gelijk een vader neerhurkt naast „zijn kind, en zich klein maakt „om wille van 't kind, dat hij in „zijn armen wil sluiten en opheffen „tot de geheele hoogte van zijn „eigen volle lengte — zoo moet ook „de opvoeder zich klein maken om „het kind, leeren stamelen met 't „kind" — *d. w. z het toe te spreken overeenkomstig de mate van zijn ontwikkeling: niet krom of gebrekkig maar kinderlijk,* — „om het des te beter „te kunnen opheffen tot de hoogte „van zijn *eigen taal* en ontwikkeling." En daarvoor is kennis van de moedertaal van het kind onnoodig; daarvan kan Pater Poiesz zich overtuigen, ja *moet* hij overtuigd zijn, wil Z Eerw. de resultaten van ons onderwijs niet loochenen.

Mag ik ter bevestiging Pater Poiesz ook even herinneren aan tal van Nederlandsche kinderen met een Fransche of Engelsche juf die naast hun Hollandsch benijdenswaardig vlot een van die vreemde talen spreken!

Wie een anderen weg volgde dan 't Hollandsch heeft zich zelf en anderen telkens teleurstellingen bereid, bedroevend duidelijk 't onderwijs benadeeld.

Ten overvloede verplicht ons ook de wet *zooveel mogelijk* de Nederlandsche Taal te gebruiken.

Ik kan Ds. Eybers niet belooven zijn behoorlijk antwoord in ernst te zullen nemen, want 't staat me vreeselijk tegen te redetwisten met menschen, die ik niet anders kan beschouwen dan als de beste *stuurlui aan wal*.

Ik zou de houding van den Z.Eerw. Pater Poiesz of Ds. Eybers wel eens willen zien, als ondergeteekende met hoogwijs gezicht hen kwam vertellen, volgens welke methode ze moesten preeken.

Het doel van mijn schrijven tegen Ds. Eybers, zooals ik dat aangaf: „te voorkomen dat aan zijn artikel meer waarde zou gehecht worden dan 't verdiende" hoop ik bereikt te hebben.

Voor belangstellenden en onderwijzers en onderwijzeressen heb ik 't plan, zooals ik boven reeds te kennen gaf, binnen afzienbaren tijd een verhandeling in 't licht te geven over 't Hollandsch als voertaal bij ons onderwijs.

U, Z.Eerw. Pater Redacteur, ook nu weer mijn oprechten dank voor de verleende plaatsruimte.

Curaçao. W. J. WALBOOMERS,

Leeraar Ned. T. & L. M. O.

Antwoord van Ds. G. J. Eybers, aan den Heer W. J. Walboomers,

LEERAAR NED. T. EN L. M. O.

OP ZIJN AANMERKINGEN IN DE AMIGOE VAN 16 OCT. 1915.

Al wie 14 dagen geleden de kritiek gelezen heeft, door den heer Walboomers uitgebracht op mijn twee eerste artikelen over „Papiamentu en zijn schrijfwijze," zal zeker wel den indruk ontvangen hebben: zie zoo, daar is er eens eentje op zijn plaats gezet zooals hem dat waarschijnlijk in zijn leven nog niet is overkomen en heeft hij 't spreekwoord leeren verstaan „schoenmaker houd je bij je leest" en het koor van vakgenooten zal zeker geklonken hebben:

O, Walboomers — bène, bène rèspondisti, dignus ès intràre in nòstro dòcto còrpore!

Ook mijn eigen indruk was: De man heeft mij voor de oogen van het groote publiek (als men hier tenminste van 't groote publiek kan spreken) op een vreeselijke wijze afgemaakt.

Doch men zal zien, als men met mij, dat stuk rustig onderzoekt, vooral in verband met de bedoeling van het door mij geschrevene, er nog wel iets van mij is overgebleven en er van den Heer Walboomers nog wel iets af zal gaan.

Vóór ik dat doe, moet ik echter een schuld afdoen, die ik al eerder afgedaan zou hebben, indien de heer Walboomers mij daarin niet gestoord had. De Redactie weet dit.

Ik gebruikte in mijn stuk 't woord „oliedom" en nog andere en overdreven uitdrukkingen, die misschien in een debating club, waar men zulke uitdrukkingen „cum grano salis" opvat, hadden kunnen gebruikt worden, maar in een geschreven stuk, voor een onbekend publiek, ongepast zijn.

Ik zie dat volkomen in en bied mijn welgemeende verontschuldiging aan.

***

Als ik de kritiek van den heer Walboomers doorlees, dan zijn het voornamelijk vier dingen, die hij sterk wil doen uitkomen.

No. 1. Mijn gebrek aan nationaal gevoel.
No. 2. Dat ik van „Taal" niet het flauwste benul heb.
No. 3. Van „Dialect" nog minder.
No. 4. Dat ik argumenten gebruik, die geen steek houden.

Summa summarum. Mijn pleit voor Papiamentu is van nul en geen waarde.

***

Wanneer de Heer Walboomers de bezadigdheid had gehad, met zijn kritiek te wachten, tot al mijn stukken geplaatst waren, dan zou hij zeker niet den indruk gekregen hebben, dat het mijn bedoeling was Papiamentu hier in de kolonie te gebruiken als voertaal voor de „hoogere belangen des geestes" van de bevolking.

Mijn heele bedoeling is deze: Al wie Papiamentu spreekt, moet er voor zorgen die taal een beetje van nabij te kennen en goed te kunnen schrijven.

Dit doet volstrekt geen schade aan het aanleeren van andere.

Den raad te geven aan menschen, die in een, voor de bevolking vreemde taal, onderwijs geven, de invloed en de waarde voor Papiamentu niet te onderschatten en aan de kinderen voorloopig in die taal alles goed duidelijk te maken, wat hun geleerd wordt.

Dat ik daarin gelijk heb, zullen alle menschen, die de toestanden kennen en langer dan een blauwen Maandag hier geweest zijn, met mij eens zijn. Bovendien zal de tijd mij gelijk geven.

En nu wat 't feitelijke betreft, dat ik een Nederlander ben, die niet genoeg voor Nederlandsch opkomt, dan vindt men dit:

Dat ik als predikant van de Ned. Hervormde Godsdienst, elke week en soms vaker, in, geloof ik, beschaafd Nederlandsch preek, en dus daardoor o. a. ook Nederlandsch bevorder.

Dat doen de R. C. geestelijken hier niet — niet omdat zij geen goede Nederlanders zijn maar om de eenvoudige reden dat 't volk geen Nederlandsch verstaat en zij het met Paulus eens zijn, dat 't beter is vijf woorden te spreken, die de menschen verstaan dan 10.000 die ze *niet* verstaan.

Nu doen ze 't maar zoo goed en zoo kwaad als ze 't kunnen in Papiamentu.

Dat eenmaal de tijd moge aanbreken, dat al die menschen naar een stichtelijk woord in 't Nederlandsch kunnen luisteren, hoop ik van harte èn voor de Nederlandsche taal, èn voor de pastoors, want daar kunnen ze preeken in een taal waarin ze thuis zijn, èn voor den heer Walboomers als steenaanbrenger voor het schoone gebouw van de Nederlandsche taal.

In mijn eerste stuk schreef ik: „Dat komt men in een wanhopig gesprek over 't begrip „Taal."

Ik bedoelde daarmede in 't algemeen menschen die niet aan taalstudie gedaan hebben.

Nu blijkt het echter, dat ik ook met een vakman in een wanhopig gesprek gekomen ben. Mijnheer Walboomers, 't heele verschil zit em in de opvatting van 't woord „Taal."

De vereering, die u daarvoor hebt — beslt ik niet. Voor mij is elke taal, welke ook, niets anders dan een klanken- en lettersysteem, waarmee men met elkander van gedachten kan wisselen en zijn gevoelens kan uitdrukken.

Een Engelschman, die de renbanen van Engeland, Frankrijk en Duitschland bezoekt, en zelf aan de rensport doet, kent op 't laatst maar één type van paard — n. l. het renpaard en elk

ander paard gaat bij met minachting of zonder achting voorbij.

Elke bewonderaar van de renrijwielsport — die opgaat in de verrichtingen op de Parijsche, Berlijnsche of New-Yorksche banen, kent ten slotte maar één type van fietser n. l. den renner en heeft diepe minachting voor den eenzamen wielrijder die met 12 KM. gangetje langs 's Heeren wegen voortsukkelt.

Elke „duivenmelker" die postduiven houdt, ziet in de hokvaste snel vlieger 't type van de duif bij uitnemendheid en elke „niet postduif" heeft alleen maar waarde voor hem als pasteitje.

Zoo hebt ook u, mijnheer Walboo mers, ik weet niet hoeveel jaren aan de Nederlandsche Taalsport — (pardon, taalstudie) gedaan, niet voor tijdverdrijf, maar met de hoogst ern stige bedoelingen, misschien even ernstig als de sportbeoefenaar.

Langzamerhand heeft zich bij u, door voorlichting van tijd- en niet tijdgenooten en allicht ook door eigen nadenken, een voorstelling gevormd van 't begrip „taal" en wel zoodanig, dat al wat daar niet aan voldoet, door u met diepe minachting wordt behandeld.

Meent u heusch, mijnheer Walboo mers, dat ik heelemaal onbekend ben met 't begrip „Taal" — zooals u dat opvat en zooals het door priesters en hoogepriesters in uw vak wordt gedaan en dat mijn definitie, zooals ik die, misschien wel een beetje ten gunste van Papiamentu heel eenvoudig gaf, mijn uitdrukking zou zijn, als ik dat in een vaktijdschrift zou moeten doen?

Zoo naïef kunt u toch niet zijn.

Mijnheer Walboomers, u, die een beetje aan Gotische stammen gedaan hebt, misschien wel een stukje uit Uefilas' bijbel gelezen — Nederlandsche woorden kent, die uit Grieksch — Latijn — Fransch en uit de omringende talen en dialecten in 't Nederlandsch gekomen zijn — zelfs van Sanscrit gehoord — Middeleeuwsch Nederlandsch 16e — 17e en 18de eeuwsche Nederlandsch bestudeerd — Litteratuur-geschiedenis van den laatsten tijd. Misschien zelfs wel aan Taalfilosofie gedaan hebt — meent u nu, dat een ander, voor wien deze dingen geen diepe geheimnissen zijn, en die vrij wat talen bestudeerd heeft — o. a. ook Papiamentu — zoo maar met een magistraal gebaar, een oppervlakkige dilettant kan genoemd worden?

Ik noem dat aanmatigend en ik hoop dat anderen dat met mij zullen doen.

U weet toch heel goed, *wat* en *waar* in Nederland uw plaats is als „*taal kundige*" en dat u buiten dat Nederlandsche kringetje wel nooit zult uitkomen, tenzij u door andere prestatieën een hoogere waardeering voor u gevestigd hebt.

Wij zullen uwe definitie van Papiamentu eens wat nader bekijken. „Papiamentu is een creoliseering van Spaansch en Hollandsch, een taal van creoolsche structuur, met in hoofdzaak geradbraakte Spaansche en verder Hollandsche woorden."

Ik zal u eens enkele van die radbrakingen laten zien en die vergelijken met een radbraking, die in een wereldtaal voorkomt en dan moet u en Curaçaonaren maar eens oordeelen of daar zooveel verschil in bestaat.

U kent misschien wel 't Papiamentsche woordje „bisa." Dit is geradbraakt Spaansch, in 't Fransch is het „aviser." De langere vorm is avisar. a — viel af — r — eveneens — bleef over visa — spreek de v uit als b = bisa. — mashá — geradbraakt Spaansch, van demasiado — *de* viel af — *do* eveneens — bleef over masia — spreek uit als mashá. oscuridad 't Spaansch heeft reeds de latijnsche b geradbraakt. — Papiamentu radbraakt ook de o — blijft over scuridad — adjectief — scur.

Verder wordt van de meeste Spaansche woorden de beginletter *e* en de eindletter *r* afgestooten — ook in 't midden van woorden valt de *r* gewoonlijk uit — palabra — palaba — piedra — pieda.

Hoe Hollandsche woorden geradbraakt worden dat weet u zelf wel.

Dit zijn allemaal vreeselijke radbrakingen in de creoliseering „Papiamentu."

Als u meer Papiamentu kent zult u er nog veel meer kunnen ontdekken.

Doe dan ook een beetje aan Latijn — Spaansch — Portugeesch is ook niet kwaad. — Alles heel interessant voor vergelijkende taalstudie — natuurlijk als dilettant.

Nu gaan we van Papiamentu over tot de Angelsaksische wereldtaal — ook door menig Duitsch taalgeleerde een „dialect" genoemd. Mijnheer Walboomers vindt dat natuurlijk niet vreemd.

We nemen enkele eenvoudige woordjes uit Hollandsch — Duitsch en zien wat daarvan geworden is in 't Engelsch.

spreken	sprechen		speak.
Liegen	overgang naar Engelsch		
Lieg	Lie spreek uit		Lai.
Laten	laat	lat	let.
gaan	gaon	go	
vertellen	vertel	tel	
zeggen	seg	zé	say

In de verleden deelwoorden wordt *ge* overal afgestooten — even als in 't Groningsch dialect.

Fransche woorden zijn begrijpelijker wijze minder geradbraakt.

Ook de *r* in Hollandsch-Duitsche woorden wordt dikwijls weggemoffeld.

Ook de g valt dikwijls uit.

regen	reen	rain
nagel	nael	nail

precies als in Papiamentu.

spiegel	spiel
regenbak	reenbak

Spaansch — Fransch — Duitsch en Hollandsch zitten allen nog te hanneesen met mannelijk — vrouwelijk en onzijdig — verbuigingen en vreeselijke meervouden. 't Engelsch heeft al die ballast overboord gegooid.

Papiamentu heeft in zijn naïeviteit precies zoo gedaan. In Engelsch is het een beschaafde verfijning — in Papiamentu „radbraking."

't Gaat met talen als met menschen.

't Engelsch is rijk — Papiamentu arm.

Als een soldaat dronken is — dan is hij „bezopen" — een onderofficier is „boven zijn theewater." Een officier is „vroolijk."

Ook het werkwoord is, met uitzondering van de 3de pers. enkelv. even primitief als in Papiamentu.

In dit zinnetje komt heel goed de radbraking van het Hollandsch uit.

You shall not go until you have heard, what I have to say. — You must listen. Jij sel niet ga tot jij heb hoord wat ik heb te zè. Jij moet' luisten.

I don't know. — Mi n' sa.

Mijnheer Walboomers, vindt u veel verschil in die radbraking, of, is dit een verrassende openbaring voor u?

Als dat 't geval is — luistert dan goed, Curaçaonaren en niet Curaçaonaren, naar de geniale de nieuwere taalstudie onderste boven gooiende definitie van de Engelsche taal *à la Walboomers: „Een verbritsing van Fransch, Hollandsch en Duitsch — een taal van primitief Germaansche structuur, met in hoofdzaak geradbraakte Duitsch-Hollandsche en Fransche woorden!!*

Niettegenstaande dat is uit die radbraking de in vele opzichten bewonderenswaardige Angelsaksische wereldtaal gegroeid, die nu door ± 180.000.000 menschen gesproken wordt.

Al uw geleerde aanhalingen over „dialect" (ik hoop, dat 't Curaçaosch publiek u daar dankbaar voor is) zal ik maar stilzwijgend voorbijgaan. Ik gun u van harte menig opbouwend uurtje doorgebracht met de overpeinzing van alles wat in verband staat met flexie — idioomd — syntaxis — accent — rythme en melodie en hoop, dat u daarover nog eens den volke baanbrekende theorieën zult verkondigen.

Mijn eenvoudige natuurlijke opvatting van „dialect" zal meer aan beteekenis winnen, naarmate dialecten in aantal en beteekenis zullen verliezen.

Mijn oordeel over „peil van de jeugd," moge voor u onaangenaam zijn, als feit moet u en iedereen 't me toestemmen. U hoopt dat 't veranderen zal — wel — ik met u

Ook kunt u niet ontkennen, trouwens dat doet u ook niet, dat bij een vrij groot Curaçaonaars of beter bij alle ontwikkelde Papiamentusprekende menschen, het in tegenspraak is met de werkelijkheid, te beweren, dat Papiamentu een getuige is van een primitief en zwak gedachtenleven.

Ik wil besluiten met uw pathetische uitroep:

Het Vaderland getrouwe
Blijf ik tot in den dood.

Als ik me de tijden indenk, waarin dit woord gedicht is en voor wien het gedicht is, tijden van bange worsteling om politieke en godsdienstige vrijheid, die velen met hun dood bekocht hebben, en ik stel me dan voor een eerzaam Nederlandsch taal onderwijzer, in de veilige rust van zijn hospitium levend, buiten de zorgen zelfs van het burgerlijk sociale leven staande, die op een klein eiland, tusschen twee continenten waar twee wereldtalen gesproken worden, zijn best doet om een groepje menschen (± 45 000) Nederlandsch te leeren, dan noem *ik* zoo'n uitroep en dat zullen met mij doen alle Curaçaonaren en niet Chauvinistische Nederlanders, een bespottelijke bravoure, waarbij de bluffende grootspraak van den ex-president Castro, de Napoleon van Venezuela te zijn, maar kinderspel is..

Audiendi sat.

U mijnheer de Redacteur dankzeggend voor de mij verleende plaatsruimte,

U Edw. dnr.

Ds. G. J. Eybers.

Noot. Volgende week wordt het stuk „Papiamentu en zijn schrijfwijze" vervolgd.

Berichten uit de Kolonie.

Mgr. Vuylsteke.

De Apostolisch Vicaris van Curaçao is half Sept. uit Milwaukee vertrokken naar Dubuque, al waar Z.D.H. ongeveer een week verbleef, ging vandaar naar Davenport voor eenige dagen, was een dag bij de Dominikanen in Kansas City Missouri en kwam 3 Oct. te Wichita aan bij Mgr. Hennessy, een der weinige Amerikaansche Bisschoppen, die Curaçao door eigen aanschouwing kent.

Als een oud bekende werd Mgr. Vuylsteke daar allerhartelijkst ontvangen en moest er meer dan een week blijven.

Mgr. Hennessy had bij zijn bezoek aan ons eiland Curaçao gezien, nu moest Mgr. Vuylsteke ook Wichita leeren kennen. Toen 27 jaar geleden Mgr. Hennessy naar het nieuw opgerichte diocees Wichita ging, had Z. D. H. slechts 14 Priesters als medewerkers en beschikte over bijna geen enkele steenen kerk.

Nu zijn en 76 seculiere en 12 reguliere Priesters met 69 kerken, 58 missiestaties, 7 hospitalen, 35 parochiale scholen en verschillende Katholieke Inrichtingen.

Voor Curaçao is het van bizonder belang te weten, dat deze streek, vroeger bekend als *The Great American Desert*, thans genoemd wordt *The Garden Spot of the West*. Gingen vroeger geregeld landbouwers op zoek naar andere streken, omdat Wichita steeds gebrek aan regen had en de oogst er meermalen mislukte, thans is de trek naar Wichita onder de landbouwers zeer groot. Dank zij de nieuwere methode van landbewerking is het een bloeiende landbouw-kolonie geworden. Monseigneur was toevallig in de gelegenheid een landbouwtentoonstelling aldaar te bezoeken Kaffer Corn en Sorghum wordt daar in groote massa verbouwd, de vroegere onafzienbare prairies zijn nu in vruchtbare maisvelden veranderd. Op verzoek van Monseigneur werden eenige monsters van verschillende zaden aan ons Gouvernement opgezonden.

Van Wichita zou Monseigneur vertrekken naar Kansas City, van daar naar St. Louis, Cincinnati en Pitsburg. Dan via Buffalo, Albany terug naar New York en zoo naar huis toe.

We mogen onzen goeden Bisschop, die zich zooveel moeite getroost voor zijn arm Vicariaat, binnen eenige weken hier verwachten.

De „Venezuela."

Het was een heele gebeurtenis Zondagmorgen het binnenkomen van het groote nieuwe stoomschip der Hollandsch Lijn. Aan weerszijden van de haven stonden belangstellenden opgesteld, en niet zoodra lag de *Venezuela* aan de kade gemeerd, of het liep storm van kijklustigen.

De H E G. Heer Gouverneur bracht een bezoek aan boord; de Curaçaosche Pers was ook uitgenoodigd, van welke vriendelijke invitatie gretig gebruik werd gemaakt.

We wenschen de K. W. I. M. geluk met deze prachtboot en hopen dat zij steeds met volle lading varen mag en jarenlang zeer veel passagiers vervoeren; ook naar Curaçao.

Stuurman.

De Heer Hendrik Krijt heeft in Nederland aan de Zeevaartschool op Texel zijn Diploom gehaald als Derde Stuurman. Op 't oogenblik vaart hij reeds op een der booten in de Oost-zee om zich verder practisch te bekwamen.

Wij wenschen den ondernemenden jongenman van harte geluk, alsmede zijne geachte Ouders. Vreemd, dat zoo weinig jongelui van Curaçao den moed hebben zich in Nederland voor stuurman of machinist te bekwamen. Het is toch zulk een mooie betrekking en verzekert hun een flinke toekomst.

Kom, wie volgt?

Hoog Bezoek.

Dinsdagmorgen bracht de HEG. Heer Gouverneur, vergezeld van zijn militairen Adjudant, een bezoek aan de Fraterschool op Pietermaai en gisterenmorgen aan het Weeshuis en het Pensionaat op Habaai.

Regen.

Half October is het op ons eiland beginnen te regenen; telkens herhaalt zich een buitje, dan hier, dan daar. Een flinke, groote, algemeene regen is echter nog niet gevallen. In de Benedendistricten schijnt toch voldoende water te zijn gevallen om te planten. Op Aruba heeft het zeer goed geregend op Bonaire iets minder. Een goede oogst kan veel ellende goed maken, maar we zijn nog ver van April.

Cocos.

Met genoegen vernemen we, dat men in de Benedendistricten op meerdere plantages cocos plant om zoo het reeds bestaande getal boomen aanmerkelijk te vermeerderen. We verheugen ons over dit practische besluit der Planters. Alleen een groote hoeveelheid cocos maakt de oprichting van een fabriek voor cocoszeep, olie en vezel mogelijk. En daar moet het heen; de industrie moet den landbouw steunen door geregelden afzet te verzekeren.

Onze begrooting bij den Minister.

Als iets ons is tegengevallen in de Begrooting dan is het wel het niet voorkomen daarop van een post voor stoomverbinding tusschen de eilanden, nu de verkoop der *Prinses Juliana* een feit is geworden.

We zitten al vier jaar zonder stoomverbinding.

Ten derde male kan Minister Pleyte nu verzekeren „dat op de groote noodzakelijkheid van een betere communicatie tusschen Curaçao en de omliggende eilanden zijn aandacht blijft gevestigd." En er op laten volgen:

„Van het oogenblik dat ik aan het hoofd van dit departement ben opgetreden heb ik mij beijverd om deze zaak tot stand te brengen."

De oorlog zal wel de aanleiding zijn om ons hier in een zeilschuit te laten zitten.

Maar als Zijne Excellentie een *betere communicatie* **een groote noodzakelijkheid** noemt, mag en kan de stoomverbinding toch niet langer wachten.

Het charteren van een stoombootje kost niet zóóveel meer dan de tegenwoordige zeilverbinding, dat langer uitstel gewettigd zou wezen.

We willen wedden, dat Kapitein Sluiter al lang een aardig bootje op 't oog heeft.

Toe, Minister, stuur ons dat nauw tegen Nieuwjaar!

Cinema.

De Cine *Habana* in het Theater *Naar* kondigt aan:

La terrible Coqueta.
Una Intriga en la Corte „X."
La Mujer desnuda triunfará.
La Mujer desnuda.

De laatste film is er nog niet, maar WORDT SPOEDIG VERWACHT, gelijk het luidt in de advertentie.

Deze mededeeling doet ons vermoeden, dat de aankondiging geschiedt, vóór dat de toestemming tot vertooning verkregen is.

Hoe toch zouden de Politie-autoriteiten kunnen goedkeuren, wat ze niet gezien hebben.

We stellen het volste vertrouwen in het wijs beleid van den Procureur-generaal, maar meenen toch als onze overtuiging te mogen uitspreken, dat dergelijke sensatiefilms niet behooren tot het veredelend volksvermaak.

Reeds de aankondiging alleen is stootend en ongepast. Wat zal de vertooning zelve zijn?

Bestaan er nu geen middelen om dergelijke den hartstocht prikkelende, vertooningen tegen te gaan en te verbieden?

Is zoo iets niet tegen de publieke zedelijkheid bijgevolg strafbaar voor de Wet?

Officiëele berichten.

Mevr. E. A. Vooren—van Romondt, onderwijzeres 2de klasse aan de Wilhelmina-School alhier is met ingang van 1 November a. s. in activiteit hersteld.

Mej. J. S H. Forbes is met ingang van dien datum eervol ontheven van hare tijdelijke werkzaamstelling aan de Wilhelmina-school alhier.

Posterijen.

Lijst van onafgehaalde en onbestelbaar bevonden brieven

Franslnet Alberto, A. M. de Arrasty, G. G. Bete, Catharina S. Th. Blom, Manuela Cabral, Juan Cardena, Dorotea de Ecrufel, Herman Garmers, J. B. Corman' A. Jongen, Cletano Lees, Abram Neuman, Isabelita Olorio, Isabel Jean Pierre, Johanita Rodriguez Anita Schouwe, Julio de Silva, C. B. van Berkel.

Drukwerken: H. G. Harragin, Alfonso Roggreio.

Muziekuitvoering.

PROGRAMMA.

1 Flink in de Pas! Marsch 1 uitv Th Felten
2 Ouverture Semiramide Rossini
3 L'ange des Concerts Valse Marsal
4 Fant sur d'Aida Verdi
5 De Nederlandsche Leeuw March 1 uitv P de Rook
6 Potp aus Der Graf von Luxemburg Lehar
7 Ping Pong Polka W P Chambers
8 Tu imagen Dansa J M Campos

Zondagavond 7.30 uur. Overzijde

Burgerlijke stand.

Opgaaf van het aantal geboorten, sterfgevallen en huwelijken, welke hebben plaats gehad gedurende de maand Augustus 1915.

	Geboorten.				Overleden		Aangegeven.	
	M. gesl.	Vr. gesl.	in echt	b. echt	M. gesl.	Vr. gesl.	Levenl.	Huwel.
Aruba	7	8	7	8	11	4	1	0
Bonaire	5	2	3	4	3	4	1	1
St. Martin N.G.	2	4	5	1	3	2	0	1
St. Eustatius	1	1	2	0	2	4	1	0
Saba	2	3	4	1	1	0	0	0
Totaal.	17	18	21	14	20	14	3	2

Marktbericht van den Curaçaoschen Handelsbond.

Van 29 Oct. 1915.

AARDNOTEN (Pindas) per KG.		—
ZOUT per vat van 130 K.G.	f	0.80
DIVIDIVI per K,G.	„	0.05½
ORANJESCHILLEN per KG. 1ste kw.	„	0.60
id. per KG. 2e kw.	„	0.40
HUIDEN per K.G.	„	0.70
GEITENVELLEN per K.G.	„	0.80
WOL per K.G.	„	0.10
SCHAPENVELLEN per stuk	„	0.50
BEENDEREN per K.G.	„	0.02
RECINUS-ZAAD per K.G.	„	0.05
STROOHOEDEN (hippijapa).		
Kwaliteit No, 1 per dozijn	„	3,25
„ „ 1 (gebleekt) „ „	„	3.87½
„ „ 2 „ „	„	5.
„ „ 3 „ „	„	—
„ „ 3 „ „	„	—
„ „ 4 „ „	„	6.25
„ „ 5 „ „ OLA	„	—.
„ „ 6 „ „	„	8
„ „ 7 „ „	„	9
„ „ 8 „ „ OLA	„	
„ „ 9 „ „	„	12.50
„ „ 10 „ „ OLA	„	
„ „ 11 „ „	„	
„ „ 12 „ „ OLA	„	
„ „ 13 „ „	„	
„ „ 14 „ „ OLA	„	
„ „ 15 „ „	„	
„ 1 van 25 c.M. of minder f.		

„Brieven voor de „Kortenaer."

De directeur-generaal der posterijen en telegraphie maakt bekend, dat tot nadere beschikking door en aan opvarenden van Hr. Ms. „Kortenaer", zoolang dit zich bevindt in de West-Indische wateren kosteloos per post kunnen worden verzonden:

a. brieven (met inbegrip van briefkaarten) tot een gewicht van 20 gram;

b. gedrukte stukken, welke ten minste eenmaal per maand verschijnen, als courant of tijdschrift, tot een gewicht van 100 gram.

De kosteloos per post te verzenden stukken moeten, voor zooveel zij afkomstig zijn van bedoelde opvarenden, aan de adreszijde dragen het opschrift „militair", gewaarmerkt door de handteekening van den afzender.

Stukken, welke niet voldoen aan de gestelde bepalingen, worden met port belast.

Nederland.

Opening der Staten-Generaal.

Dinsdagmiddag 21 Sept. heeft H. M. de koningin in persoon de nieuwe zitting der Staten-Generaal geopend.

Met den gebruikelijken, schitterenden en luisterrijken hofstaat begaf de koningin zich van het koninklijk paleis naar de Ridderzaal, waar de opening der zitting plaats had en waar zij bij aankomst door een commissie uit de beide Kamers werd ontvangen en naar den troon geleid.

Hier las de koningin de volgende

TROONREDE:

Mijne Heeren!

Nu ik weder in uw midden ben, is het mij een behoefte allereerst openlijk uit te spreken, hoezeer ik vervuld ben van dankbaarheid, dat ons vaderland vrij is gebleven van de verschrikkingen van den oorlog, die nog steeds geen einde neemt.

De vaste wil van regeering en volksvertegenwoordiging, om onze zelfstandigheid te bewaren en de plichten der neutraliteit stipt na te komen, vindt alom waardeering.

Onze betrekkingen met alle buitenlandsche mogendheden bleven van vriendschappelijken aard.

Zee- en landmacht blijven gereed ter bescherming onzer nationale belangen.

De dienst hier te lande en in de koloniën vereischte onafgebroken inspanning. De herinnering aan hen, die daarbij het leven lieten, vervult mij met weemoed.

Met bijzondere waardeering gedenk ik de vele mannen, die door de vervulling van hun plicht nu reeds zoo geruimen tijd verstoken zijn van de uitoefening van hun beroep, de behartiging hunner zaken en de samenleving met hun gezinnen.

Ofschoon ook thans het economische leven nog sterk gedrukt wordt door den toestand, waarin Europa verkeert, kan er toch met voldoening op worden gewezen, dat de land- en tuinbouw over het algemeen in gunstigen toestand verkeeren.

Door samenwerking van de regeering met de georganiseerde belanghebbenden in verschillende takken van bedrijf konden voor handel en nijverheid de nadeelige gevolgen der verschillende moeilijkheden worden beperkt en de zaken zooveel mogelijk in gang worden gehouden.

De Nederlandsche reederij leverde, voor zoover de groote vaart betreft, gunstige uitkomsten op. De toestand der kleine vaart is daarentegen zeer ongunstig. Ondanks de daarbij ondervonden moeilijkheden en gevaren zijn de uitkomsten van de zeevisscherij bevredigend, die van de andere takken van visscherij zijn zeer uiteenloopend.

De regeering ziet zich nog genoodzaakt in vele opzichten haar tusschenkomst in buitengewone mate te verleenen voor het aanvoeren van levensmiddelen, voor het tegengaan van prijsopdrijving en om te voorkomen, dat levensmiddelen en grondstoffen, die hier niet gemist kunnen worden, het land verlaten. De beperkte aanvoer van grond- en hulpstoffen brengt het geregeld voortwerken van menige fabriek niet zelden in gevaar. De regeering tracht den aanvoer zooveel mogelijk te bevorderen.

Hoewel het havenbedrijf, het bouwbedrijf en de diamantnijverheid kwijnen, is de omvang der werkeloosheid over het algemeen tot nog toe niet zorgwekkend.

Dankbaar erken ik den moeitevollen arbeid, die door zoo velen, hetzij in commissies, hetzij persoonlijk, in het algemeen belang wordt verricht.

Hoewel de druk der tijden zich uiteraard ook in Nederlandsch-Indië doet gevoelen, geeft de algemeene economische toestand ook daar te lande geen reden tot bezorgdheid.

Met voldoening mag vastgesteld worden, dat de berichten omtrent het verloop der pestziekte reeds geruimen tijd veel gunstiger zijn dan in het vorig jaar.

De toestand in Curaçao is na het invallen van den regen in de eerste helft van het loopende jaar en ten gevolge van eenige toeneming van het handels- en scheepvaartverkeer verbeterd.

De aanvoer van levensmiddelen voor Suriname kon blijven voortgaan.

Zoolang de buitengewone omstandigheden zich niet te onzen nadeele wijzigen, kan de gewone wetgevende arbeid weder worden ter hand genomen.

De vroeger aangekondigde voorstellen tot Grondwetsherziening zullen weldra worden ingediend.

In verband met het aanzienlijk tekort, dat ook het dienstjaar 1916 opleveren zal, alsmede ter bestrijding van nieuwe staatsuitgaven, welke in de naaste toekomst noodig zullen zijn, zullen u binnenkort wetsvoorstellen worden aangeboden tot herziening van bestaande en tot invoering van nieuwe belastingen.

De hoofdlijnen van die voorstellen zullen worden samengevat in een ontwerp van wet; houdende de grondslagen van het stelsel van 's rijksbelastingen.

In aansluiting aan de wetsontwerpen betreffende de rijksbelastingen zal u een voorstel worden voorgelegd tot herziening van de financieele verhouding tusschen het rijk en de gemeenten en zullen de aanhangige voorstellen tot wijziging der Gemeentewet ten aanzien van de plaatselijke belastingen en tot heffing van opcenten ten behoeve der gemeenten op de belasting der naamlooze vennootschappen worden gewijzigd.

Tenzij de loop der gebeurtenissen het onverwijld nemen van maatregelen op financieel gebied mocht noodzakelijk maken, zullen voorstellen tot regeling van de vlottende schuld, hoewel deze voortdurend belangrijk stijgt, tot het komende voorjaar worden uitgesteld.

Wegens het naderen van den dag, waarop de invaliditeitswet uiterlijk zou moeten in werking treden, zullen de vroeger aangekondigde en met die wet verband houdende wetsontwerpen tot herziening der sociale verzekeringswetten u eerlang worden aangeboden.

Het ligt in het voornemen om in afwachting van de indiening eener vlootwet voort te gaan met de geleidelijke vervanging van het materieel, dat aan den dienst komt te ontvallen, en daarbij in de eerste plaats rekening te houden met de verdediging van Nederlandsch-Indië.

Vertrouwende op de geestkracht van mijn volk om de zware lasten, die het onvermijdelijke gevolg zijn van den noodtoestand, waarin wij verkeeren manmoedig te dragen, ga ik hoopvol de toekomst tegemoet.

Wordt Nederland tot den einde toe gespaard, dan zal het, ik ben er zeker van, opnieuw een eervolle plaats innemen in den vreedzamen wedstrijd der volken.

Daartoe reeds thans alle krachten in te spannen, schijnt mij onafwijsbare plicht.

Met de bede, dat God ons moge sterken, verklaar ik de gewone zitting der Staten-Generaal geopend.

Buitenland.

Gunstig licht.

Het Duitsche ministerie van Buitenlandsche Zaken heeft de archiefstukken die de Duitschers te Brussel vonden, en die reeds bij gedeelten vroeger waren openbaar gemaakt, thans in een uitvoerigen bundel gepubliceerd.

Misschien — er komen tegenwoordig zooveel oorlogsstukken uit, dat we dienaangaande niets met zekerheid kunnen zeggen — misschien komen we er bij gelegenheid op terug, maar thans zij alvast meegedeeld een paar conclusies uit de „Nieuwe Crt", die de stukken in onderlingen samenhang bestudeerd heeft. Het blad concludeert, dat overtuigend de omsingelingspolitiek van Engeland bewezen is. Maar ook strekt haar conclusie: dat deze stukken een zeer gunstig licht werpen op de nakoming door België van haar neutraliteitsplichten.

„Het feit dat de Belgische generale staf, zij het alléén met het oog op een inval van Duitschland, aan een agent van het Engelsche legerbestuur uitgebreide inlichtingen omtrent de Belgische verdedigingsplannen verschafte, moge dan ook uit het oogpunt van strikte neutraliteit wellicht te laken blijven, de Duitsche openbaarmaking werpt op de nakoming van België's neutraliteitsplichten een zeer gunstig licht. Den twijfel dien de Duitsche Regeering, door publicatie van de Brusselsche documenten in October heeft weten te wekken aan de oprechtheid van België's trouw aan die verplichting, heeft zij zelve thans weggenomen door het blootleggen van onwraakbare getuigenissen betreffende den geest die het allergeheimste verkeer tusschen de Belgische regeering en haar vertegenwoordigers in Europa bestendig beheerscht heeft."

Deze conclusie zal zonder twijfel velen genoegen doen.

Tevens is het van belang het oordeel van het blad, dat de Belgische diplomaten op uitnemende wijze hun taak hebben vervuld. Tegenover veelvuldige afkeuringen van gevoerd diplomatiek beleid mag ook dit getuigenis wel eens vermeld.

Een overtocht over den Weichsel.

In den „Lokal-Anzeiger" verhaalt een officier, die de operatie meemaakte, van den overtocht van het leger van Woyrsch over den Weichsel.

Met groote geforceerde marschen bij dag en nacht onder stroomenden regen, werd het leger beneden Iwangorod vooruitgebracht. De vijand had daarvan geen flauw vermoeden. Plotseling zag hij het Pruisische leger tegenover zich. Alle officieren van ons bataljon moesten bij den bataljonscommandant bijeenkomen. Wij kregen het volgende bevel:

„Om half twee bedenacht overtocht over den Weichsel, op tien plaatsen. Onze brigade zijn drie plaatsen aangewezen. Den inhoud van patronenwagen meenemen. Ook drie „ijzeren porties" de man. Ook die voor veldkeuken. Verder alle groote schanswerktuigen. De overtocht moet zooveel mogelijk zonder schieten, zooveel mogelijk zonder strijd plaats vinden. De vaart naar de overzijde vindt plaats in groote pontons door de Oostenrijksche pontonniers geroeid, ieder op 16 man berekend. In de pontons moet het gewicht gelijkmatig verdeeld worden. Tijdens de vaart mogen geen plaatsen geruild worden. De ransel afleggen, opdat men niet zinkt bij het in het water vallen. Geen licht, niet rooken. Het ontschepingspunt vrij maken. Daar een bruggehoofd aanleggen."

Ik reed op patrouille de 15 kilometer vooruit naar den Weichsel, om den weg te verkennen. Wij troffen eindelooze Oostenrijksche pontoncolonnes aan, de pontons handig met stroo bedekt. De paarden, die de zware pontons trokken, moesten meestal een halve meter diep door den modder. Maar het ging vooruit. Eindelijk kwamen wij aan den Weichseloever. Eenige infanteriekogels vlogen ons over het hoofd. Oostenrijksche cavaleriepatrouilles hielden den oever bezet. Op den terugtocht hingen we stroowisschen als herkenningsteekens aan kruisen en boomen langs den weg. Wij moesten zooveel mogelijk vrij veld voor de infanterie opzoeken. De troepen kwamen ons reeds tegen. Om middernacht stond de brigade reeds bij F. achter den hoogen Weichseldijk. De mannen konden een uurtje rust nemen.

Om één uur werd aan den dijk in linie achter elkaar opgemarcheerd. Om half twee bevel inscheping. Onze brigade had ongeveer 50 pontons in den Weichsel. Snel waren ze vol en nu ging het er op los. De Oostenrijksche pioniers roeiden als bezetenen. Een prachtig gezicht. De maan staat helder aan den hemel. Een groot Duitsch zoeklicht zoekt van terzijde de overzijde van den Weichsel af. Onze artillerie overstelpte de overzijde met granaten en shrapnells, die huiveringwekkend en prachtig tegelijk daar opbliksemend ontploften. De pontons gleden steeds verder. Wij hielden den adem in.

Plotseling, het was of ons bloed verstijfde, beginnen de Russen met geweren te schieten. De Oostenrijkers roeien met alle macht. Ondanks eenige verliezen gaat het voorwaarts. Er moesten ongeveer 800 meter worden afgelegd. Het water schijnt niet meer diep. Tot aan de borst waden wij er door heen. De pontons keeren terug om anderen te halen. Snel door het water en nu begint het. Wij schieten lichtkogels af om de anderen te laten merken, dat wij erover heen zijn.

BEKENDMAKING.

De verkoop van ZILVEREN GOUDEN en JUWEELEN VOORWERPEN, beleend ter *Spaar- en Beleenbank* van 1en Maart. 1914 t/m 31sten Augustus 1914 onder No. **9691 K,** t/m No. **7622 L,** zal plaats hebben op *Donderdag*, den **4 Nov.** a.s., en volgende Donderdagen

Belanghebbenden worden verzocht den verkoop te voorkomen, door de aanzuivering der verschuldigde interesten.

Curaçao, den 30en Oct. 1915.

De Voorzitter,

9 A. JESURUN.

HAVEN-NIEUWS.
VAN 23 OCT. — 6 NOV.

Schip	Kapitein	Aankomst	van	Vertrek	naar
Maracaibo	P W Johnsen	23 Oct.	New York	23 Oct.	Maracaibo
Venezuela	J. C. Metus	24 „	Amsterdam	25 „	New York
Commewijne	R Wagenmaker	25 „	New York	28 „	Amsterdam
Stavangeren	M Lovik	25 „	Maracaibo	25 „	La Guayra
Stavangeren	M Lovik	27 „	La Guayra	28 „	Maracaibo
Maracaibo	P W Johnsen	28 „	Maracaibo	28 „	New York
Philadelphia	H Hichborn	28 „	New York	28 „	La Guayra
Philadelphia	H Hichborn	4 Nov	La Guayra	4 Nov	New-York
Stavangeren	M Lovik	3 „	Maracaibo	4 „	Maracaibo
Pr Fr Hendrik	P Koningstein	2 „	New-York	2 „	Amsterdam
Zulia	S S Morris	6 „	New York	6 „	Maracaibo
Pr Willem I	N C v Baaren	6 „	Amsterdam	7 „	New York
Bologna	A A Poggi	30 Oct.	Genova	30 Oct.	Colón
Tabor	Nilsen	24 „	Norfolk	?	Cuba
Oranian	Hinderson	24 „	Liverpool	24 „	Pto Colombia

Schoeners.	Aankomst	van	Schoeners.	Vertrek	naar.
Perla de Ozama	23 Oct.	St Domingo	*9de Abril*	23 Oct.	Maracaibo
Nereida H	23 „	Jacmel	*Maria Leoncita*	28 „	Aruba
Maria Leoncita	24 „	Aruba	*Juan Luis H*	26 „	Aruba
Juan Luis H	24 „	Aruba	*Virginia H*	25 „	Vela de Coro
Rosa Maria	24 „	Aruba	*Meteor H*	25 „	Maracaibo
Diana V	27 „	Maracaibo	*Rosa Maria*	26 „	Aruba
Mina V	27 „	Maracaibo	*Perla de Ozama*	29 „	Sto Domingo
Julia Estrella A	28 „	Pto Rico	*Alix H*	26 „	Aruba
Refugio H	28 „	Aruba	*Clicia V*	26 „	Maracaibo
Virginia H	28 „	Vela de Coro	*Gacela H*	27 „	Maracaibo
Isabel Am.	28 „	Pto Rico	*Maracaibo H*	27 „	Maracaibo
Ana Sofia V	28 „	Maracaibo	*Refugio H*	29 „	Aruba
Silfide H	29 „	Haiti	*Clara C*	29 „	Rio Hacha
Estr del Mar V	29 „	Guanta			
Favorita V	29 „	Pto Cabello			
29 de Agosto C	29 „	Aruba			